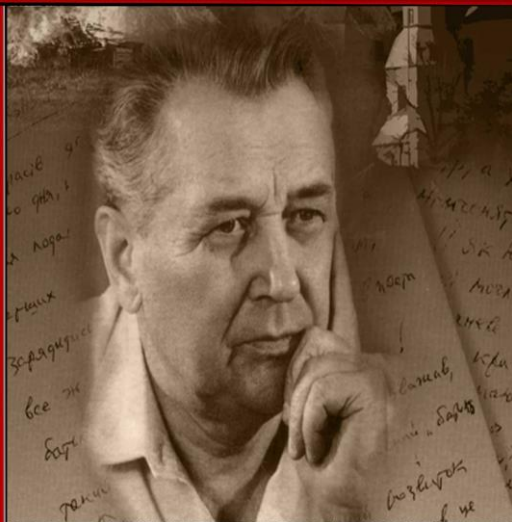

De Courcy

ОЛЕСЬ ГОНЧАР

**ЧАРИ-
КОМИШІ**

«Чари-комиші» Олеся Гончара — новела, в якій автор розкриває тему любові до батьківщини, наголошує на пріоритетності загальнолюдських цінностей.

Світову славу письменнику принесли романи «Собор», «Прапорonosці», «Тронка», «Берег любові», «Людина і зброя», повісті «Бригантина», «Далекі вогнища», новели «Модри Камінь», «За мить щастя». Олесь Гончар — видатний український письменник, автор соціально-психологічних та філософських романів, повістей та новел.

Олесь Гончар

ЧАРИ-КОМИШІ

За кілька днів до відкриття мисливського сезону ми вже дебатуємо: куди? Хто знає найкращі місця?

Найкращі місця ми знаєм, хто знає — обер-майстер Сахно. Немає, мабуть, такого озеречка в нашім краю, нема таких шелюгів та плес, де б не полохала качок його богатирська постать. Але чи згодиться обер-майстер у компанію до нас — адже він завжди одинаком, мисливець-індивідуал! Крім того, і серед нас є такі, — в тім числі й Стьопа-крановщик, наш мисливський бригадир, — які дуже неохоче йдуть на те, щоб брати з собою обер-майстра. Ходять чутки, що старий з грішком, що, вибравшись на перше полювання, б'є звечора, не жде вранішньої зорки. Хтось нібито з наших заводських навіть ганявся за ним торік на Шпаковому, старий, якщо вірити, й качку тоді покинув, а сам — мерщій в очерети. Так і не впізнала достеменно — Сахно то був чи не Сахно.

— А не впіймав, не кант, що злодій, — зробив висновок Петрович, наш машиніст, що років сорок ганяв заводську «кукушку» і якого ми лише цього літа проводжали па пенсію. При незавидній постаті

й маленькому, зовсім зісохлому обличчі голос у Петровича дужий, басовитий, і для нас він має особливу вагу. Петрович радить запросити обер-майстра:

— Якщо й грішив одинаком, то при всій компанії навряд чи зважиться... Невже совість у ньому не заговорить?

— Може, якраз захоче реабілітуватись в очах товариства, — зауважує інженер Левльцький.

— Ні, навряд чи старий пристане до нас, — висловлює сумнів Оксен-пожежник із заводської пожежної команди. — В нього крякуха, а в нас із вами що?

Всупереч нашим сумнівам, обер-майстер згодився приєднатись до нас, і навіть охоче:

— Самому вже не таланить. Може, з вами, в гурті, поталанить.

Тепер, коли старий з нами, ми одверто зізнаємось йому, що розраховуємо на його знання краю, на те, що він покаже нам добрі, щасливі місця.

— Куди ж вас повести? — роздумує старий, мовби вагається, чи варті ми його секретів, і, зітхнувши, нарешті каже з якогось загадковою гордовитістю в голосі: — Поведу вас, хлопці, на Чари-Комиші.

Мовби зважується відкрити нам щось своє, заповітне, виняткове, може, навіть зв'язане з його

молодістю...

Отже, їдемо на Чари-Комиші! їдемо туди, де ждуть нас розкішні мисливські угіддя з світлими озерами, з духмяним сіном, із свіжістю та красою вранішньої серпневої зорки!

Що за місце оті Чари-Комиші? Буду там вперше, для мене вони повиті тайнощами, усе там незвіданість, і я чекаю дороги, охоплений трепетом, мене обіймає таке почуття, яке, мабуть, обіймало в давнину мореплавців, коли вони пускались на своїх каравелах в океан, в його незвідану безвість.

Замість каравели, завод дає нам торохкотливу півторатонку, і в суботу по обіді вся наша мисливська бригада — як було домовлено — збирається біля заводських воріт. У нашій бригаді мисливці різного віку та стажу: є ветерани цього діла, такі, як той же обер-майстер Сахно та машиніст Петрович, є молодші — здебільшого колишні фронтовики, а є й зовсім новачки, себто я, що потрапив на завод одразу після десятирічки і за плечима в якого ні стажу, ні мисливських заслуг, крім продірявленої вчора на пробах консервної бляшанки.

І ось ми разом. Одяг на всіх чудернацький, кумедний. Це, мабуть, так треба. Качка, певно, любить, щоб людина була як опудало! Я ледве впізнаю інженера Левицького в якомусь дранті, і довгов'язого Стьопу-бригадира, що вирядився в

геть виношений трофейний кітель (здається, італійський), і його товариша Костю з прокатного, теж фронтовика і теж у кітелі (правда, нашому), і обтяженого мисливськими причандалами Петровича, який ще більше зігнувся та поменшав під добровільною своєю ношею... А обер-майстер! На нього без сміху не можна дивитись: на ногах якісь ботфорти петрівських часів, на голові величезний крилатий капелюх, з отих, що їх носять наші доменники, а на плечах у діда брезентова куртка, під нею друга куртка, а там під нею ще, здається, й третя, і все це, незважаючи на спеку, затягнуто ремінням, обвішано якимись торбинками, ладунками, патронташами, ягдташами та іншими «ташами». При боці в обер-майстра теліпається дерев'яна «крякуха», яка викликає немало жартів і на яку, проте, старий покладає найбільші надії. З-поміж усіх нас лише Оксен-пожежник, не піддавшись гарячці перевдягання, з'явився, мов на службу, у своїй бравій пожежницькій формі, яку тільки нещодавно одержав і не встиг іще, видно, наноситись — навіть на полювання не скидає.

Чекати нікого не доводиться — сюди не запізнюються. Розміщаємось із своїми рушницями та рюкзаками в кузові й...

— Ні пуху ні пера!

Машина з гуркотом вилітає по бруковиці на

Чаричапський шлях, мчить через заводські селища все далі кудись у степ.

Навивпередки з нами, обганяючи піших мисливців, мчать, як на пожежу, мотоциклісти, мчать «Москвичі» та криті брезентом газики, стирчать із них в усі боки стволи рушниць, виглядають собаки, визирають чийсь збуджені обличчя, серед яких ми час від часу впізнаємо своїх же заводських. Змагаючись з нами у швидкості, вони щось весело викрикують нам на льоту, і ми їм у відповідь що-небудь кричимо теж — так аби лиш крикнути, аби лиш дати знати, що й ми в чудовому настрої, що й наша ватага поспішає туди ж...

У кузові нас здорово трясє, підкидає, витрясає з нас печінки, але почуваємо ми себе справді чудово, на лихацьку їзду водія не скаржимося, хай жене якомога швидше, бо нам треба бути на Чари-Комишах раніше за всіх.

Нас уже обвіває польовий вітерець, небо над нами більшає, весь простір пахне пилюкою, стернями, баштанами. Пролітаємо села, — хати білі, підведені голубим, і всі, як одна, криті очеретом, отже, десь уже тут близько озера, плавні, десь близько, може, н Чари-Комиші... Очерети від плавнів... А оті голубі наличники на вікнах, — вони від чого? Чи не від неба?

— У такій хаті в будь-яку спеку прохолода, — задумливо каже Петрович, обливаючись потом у

своїй мисливській тяжкій амуніції.

Він сидить якраз навпроти мене, і на поворотах та на вибоях, коли нас підкидає, нам доводиться стерегтися, щоб не стукнутися лобами. Інші в таких випадках звалюються в кучу, тільки й чуєш:

— Держись! Тримайсь!

— «Крякуху» дідові не задушить!

Ми сміємось, усім нам весело, посміхається у вуса й Петрович, тільки в світло-сірих очах його, як завжди, глибока задума, навіть присмученість, ніби й не на полювання їде чоловік.

Обіч шляху потяглись колгоспні поливні городи, ідуть дівчата з корзинами червоних помідорів на плечах, вітер обвіває їх випростані постаті, випнуті яблука грудей; загледівши нас, дівчата сміються, мабуть, смішить їх повна машина мисливців чи наше чудернацьке вбрання та мисливське наше завзяття.

У розлоному видолинку блиснула вода, па воді все біло від птиці, в кузові в нас пожвавлення, веселий гомін, очі розгоряються.

— Бий, Павле, — під'юджують мене старші, — бий, бо знімуться й полетять!

Але мене не купите на такі штуки... Поки що перед нами не дикі, а пекінські качки, і не дикі мисливські місця, а штучна водойма з колгоспною птахофермою. Проте самий вигляд води, очеретів,

птаства уже розвихрює нашу уяву, розпалює наш мисливський шал.

Де ж ті Чари-Комиші?

Незабаром нам десь тут треба звертати з великого шляху в бік Дніпра. Повороти йдуть один за одним. З кабіни виглядає до нас серйозне, знівечене шрамими обличчя нашого водія Павловського:

— Де поворот?

Знизуємо плечима, всі ми в невіданні, навіть і сам обер-майстер не дуже певен, де нам тут повертати, бо, виявляється, бував він у цих місцях давно, до того ж заходив на Чари-Комиші не звідси, добирався до них пішки, з якихось інших доріг...

Виручає нас тітка, що край села бере з колодязя воду.

— Вам на Чари-Комиші? — перепитує вона добрим, приязним голосом і невідомо чому всміхається. — Так на оцей же шляшок... Оцей шляшок і доведе вас до самого місця.

Ми п'ємо з тітчиного відра воду, набираєм свіжої ще і в баклаги, потім звертаємо на ледве помітний, перебілений солончаками «шляшок», і він веде нас кудись у луги, Де далеко-далеко на обрії млисто синіє, димить над Дніпром заводськими димами наше рідне місто.

У небі, чистім, сріблястім від сонця, вже пропливають бушляки, літають над нами степові

чайки; чайок дуже багато, вони підлітають до нас зовсім близько, і Стьопа-бригадир суворим тоном попереджує мене, як новачка, що бити їх не можна, що вбити чайку — це сором і ганьба для мисливця.

Щоб уже він уявляв мене зовсім темним, питаю:

— А бушлю?

— Бушлю теж не можна.

— А дрохву?

— Дрохву... Ні в якому разі.

І того не можна, і того, і того, — втручається обер-майстер. — Ти так зовсім залякаєш хлопця... А ти скажи йому, що ж можна?

Стьопа, не відповідаючи обер-майстрові, інструктує мене далі:

— Звечора, до відкриття, хоч би качка й на носа тобі сідала — терпи, — і, свідомий свого високого бригадирського обов'язку, він дає мені детальні роз'яснення, за що мені належить штраф, за що ще більший штраф, а за що, може, й рушницю відберуть і з ганьбою виженуть із товариства. І це все — мені, який ще не зробив по живій цілі жодного пострілу, не збив жодної качки!

Шляшок побіг через якісь тирловища, солончаки, далеко серед пасовиськ видніється колодязь з журавлем — водопій для худоби. Ми майже розчаровані. Якісь об'їдені будяки навколо, полин, кізяки, все вибито худобою, спалено

спекою... Де ж ті озера світлі, угіддя незаймані?

— Все буде, — каже нам обер-майстер. Він уже зорієнтувався в тутешніх місцях, впізнав їх і, одразу пожвавішавши, перебрався ближче до кабіни, щоб давати вказівки безпосередньо водієві.

— Хутірець он з баштою бачите?

— Бачимо.

— То силосна башта. Поруч тваринницька ферма. А за фермою буде дерев'яний місток, переїдемо місток і триматимем в бік отієї — он ледь бовваніє — могили, — вона зветься Журавлиха.

Справді, за хутором є місток, він низько настелений через якийсь зовсім обміліле озерце, від якого б'є па нас густим болотним запахом нагрітої сонцем води. Місток геть розбитий, розтовчений, машині по такому паліччю не пройти, і ми, схопившись на землю, шукаємо об'їзд. Об'їхати нікуди, вирішуємо ризикнути побіля самого мосту, через багнуку, розраховуючи на те, що нас багато і ми зможем випхнути свою півторатонку, коли засяде.

Водій наш бере відчайдушний розгін, машина, шалено розбризкуючи воду, доскакує до середини болота і таїш застряє, мотор глухне, але ми вже тут, паші мисливські плечі готові хоч гору перевернути.

— Раз! Два! Взяли!

За якусь мить зальопана півторатонка вже стоїть на сухому, а від нашого взуття, від Сахнових

ботфортів смердить гарячим, розтрибушеним болотом.

Доки Павловський колупається в моторі, протираючи свічки, ми теж чепуримо себе, зчищаємо з ніг багнуку, і обер-майстер Сахно, оглядаючись назад, каже, що це навіть краще.

— Що — краще? — дивується інженер. — Що міст дірявий?

— Зате сюди за нами ніхто вже не проскочить, — пояснює обер-майстер. — Самі будемо на всю плавню.

Ой навряд чи самі... Далеко попід селом уже гасають, мелькаючи поза чередами, мотоцикли та «Москвичі», здається, якраз із тих, що ми їх обганяли в дорозі. Ціле нашестя! Бідні качки... Ось один із «Москвичів», ніби нанюхавши наш слід, нахабно мчить сюди, наближається до містка і, ткнувшись носом у болото, зупиняється. Таки засів, та ще, може, й добре.

— Спробував? Отам тобі й ночувати, — каже обер-майстер, і ми, віддаляючись, весело махаємо невдахам на прощання. Вони нам смішні!

Тепер ми самі — уникли небажаного сусідства. Але поки що й качок нема, не видно чомусь навіть і бушляків та чайок степових, один величезний шуліка над нами кружляє, ніби здивований нашою появою.

— А шуліку бити можна, товаришу